

UNDERUTVECKLADE LÄNDER

Av fil. mag. BO CHRISTENSON, Uppsala

UNDERUTVECKLADE länder är ett uttryck, som dyker upp i spalterna ganska ofta, vanligen i samband med FN. Termen avser generellt länder, vilkas ekonomiska liv ej uppnått den nivå man av deras fysiska villkor skulle kunna vänta. Till kategorien räknas i allmänhet länder, där 2/3 av befolkningen lever på gränsen till hungersnöd i ett konstant tillstånd av undernäring; där epidemier uppträder lika regelbundet som årstiderna, men flertalet invånare aldrig sett en läkare; där medellivslängden är 30 år; där barn föds så ofta naturens lagar gör det möjligt, men endast hälften uppnår vuxen ålder och befolkningstillväxten trots detta är alltför stor; där bildningen, dvs. läs- och skrivkunnigheten, representeras av blott 25 % av befolkningen.

De mest efterblivna länderna är naturligt nog belägna i de tropiska eller subtropiska bältena. Deras ekonomiska förhållanden är således speciella. Grunden för näringslivets utveckling är historiskt sett utan tvekan jordbruket. Ett högt utvecklat jordbruk hänger samman med en högre kultur. Det ligger därför nära till hands att vid granskningen av de underutvecklade länderna börja med att undersöka jordbruket och dess förutsättningar. Man kan kanske då få en liten uppfattning om orsakerna till näringslivets status.

Jordbruket i tropikerna har mycket ogynnsamma förutsättningar jämfört med de tempererade områdena. Det tropiska klimatet är varmt och fuktigt, vilket i första hand påverkar jorden. Urlakningen av mineralier och näringsämnen är stor. Den höga temperaturen i förening med kolsyrehalten gör salterna lösliga. Oxidationen stiger med temperaturen liksom också bakteriefloras förstörande inverkan på jordens humusämnen. Växttäcket är det förnämsta skyddet mot jordförstöringen, men människan själv liksom hennes husdjur däremot en negativ faktor i denna process. Jorden är därför ganska dålig och löper framför allt en ständig risk att ytterligare försämras genom bruksmetoder,

som ej tar hänsyn till detta faktum. Av denna anledning kan ej västerländska metoder appliceras på det tropiska jordbruket. De inföddas system som går ut på att bränna skogen, så i askan några år, varefter skogen åter får växa in, har varit ett ganska rationellt sätt att utnyttja naturbetingelserna. Dessa metoder har varit ganska likartade i hela tropikområdet, ehuru namnen växlar, ray-systemet i Franska Indokina, milpa-systemet i Mexiko. Bruknings-sättet medför en viss kollektivism och organisation samt bidrager därför till uppkomsten av stora byar. Så har t. ex. Ibo-landet i Nigeria 267 invånare per km². Mayakulturens grundval var milpa-systemet.

I södra och sydöstra Asien möter vi dock ett annat jordbruks-system, som möjliggör en betydligt tätare befolkning. Adiverno-distriktet på Java har t. ex. 1 500—1 700 invånare per km². Denna enorma befolkningskoncentration möjliggöres endast av risodling på översvämmade områden. Riset ger flera skördar om året. Det kan odlas på samma plats år efter år utan att utsuga jorden. Detta medför större ekonomisk stabilitet liksom även politisk och social.

Tack vare att jorden är uppodlad till 50 % minskas dessutom förutsättningarna för de otaliga febrar och sjukdomar som utgör den andra sidan av tropikernas ogynnsamma miljö. De har befrämjats av det varma och fuktiga klimatet i förening med dålig dränering. Listan på dessa sjukdomar kan göras lång. Här skall blott nämnas malaria, gula febern, sömnsjuka, tarm- och inälvssjukdomar av olika slag. De angriper såväl djur som människor.

I samband med jordbruket måste även boskapsskötseln nämnas. Djursjukdomar, dåligt bete samt faran för jordförstöring gör, att djuruppfödning är mindre lämplig i dessa områden. Trots detta hålles ingenstans så stora boskapshjordar per invånare som här. Motiven är mindre ekonomiska än religiösa och kanske framför allt sociala. Djuren användes i mycket liten utsträckning såsom dragare. I långt mindre grad bidrar de till kosthållet som är rent vegetariskt. Detta är också en förutsättning för i synnerhet tropiska Asiens täta befolkning. Det anses emellertid vara tecken på god social ställning att äga många boskapsdjur och här ligger de stora boskapsflockarnas raison d'être.

En tredje faktor som i hög grad inverkat på de underutvecklade länderna är kulturavspärrningen. Detta gäller i synnerhet tropiska Afrika. Riskulturen med dess sinnrika bevattningsanläggningar står avgjort högre än milpa-kulturen och förutsätter en god teknik med avseende på dränering, dammbyggnader m. m. samt dessutom

Underutvecklade länder

en relativt god politisk och social ordning. Dessa kulturinflenser har kommit från extratropikala områden, framför allt Kina. Tropiska Afrika har däremot varit avskärmat från dessa kulturströmningar genom ett 20 breddgrader brett ökenbälte.

Denna isolering från kulturinflenser har ytterligare accentuerats genom ett europeiskt kolonialvälde. Kolonisationen har följt minsta motståndets lag. I bristande framsynthet har exploatörerna utsugit jorden och påskyndat jordförstörelsen. Avkastningen har i mycket ringa del kommit kolonialländerna till godo. Rikedomarna har vandrat ur landet, vars näringsliv kullkastats — ofta med svält som följd. Den sociala organisationen har likaså upplösts. Näringslivet har kommit i européernas händer. Dessa har också hänsynslöst utnyttjat sin politiska och ekonomiska maktposition. Den infödda befolkningen har varit den billiga arbetskraft som varit förutsättningen för européernas stora vinster.

På grund härav har de underutvecklade länderna ej kunnat tillgodogöra sig den västerländska industrialismens fördelar.

Emellertid har under de senaste decennierna de färgade folken vaknat till insikt om sitt eget elände samt även sina egna möjligheter. I allt högre grad har de tillägnat sig västerlandets kultur och teknik och ser häri ett medel att ernå självständighet. I Europa och Amerika har man också mött de färgades krav med en viss förståelse. Den bottnar till en del i en ny idealistisk livsåskådning, men torde i huvudsak ha realpolitiska motiv. Det finns ingen möjlighet att hejda utvecklingen. De färgade folken är på marsch i nationell självmedvetenhet.

Sista världskriget har betytt mycket härvidlag. Den största kolonialmakten, Storbritannien, har tvingats gå sina kolonier till mötes med avseende på deras självständighetskrav. Nederländerna har följt exemplet och USA har medgivit Filippinerna frihet. I FN-stadgan intogs en artikel, som innebär ett löfte för alla undernärda människor. I syfte att skapa det tillstånd av stabilitet och välstånd, som är en nödvändig förutsättning för fredliga och vänskapliga relationer mellan folken på basis av respekt för principen om folkens lika rätt, anbefalldes FN i förbundsstadgans 55. artikel att främja högre levnadsstandard, full sysselsättning och villkor för ekonomiska och sociala framsteg.

Deklarationen är ett uttryck för en spirande känsla att människor är socialt medansvariga för varandra. Den är en ny version av Stuart Mills gamla tes: största möjliga lycka åt största antalet människor, eller enligt Internationella arbetsbyråns 1944 antagna

resolution: Poverty anywhere constitutes a danger for prosperity everywhere.

För att verkställa detta program har utvecklats en världsomspännande aktivitet. Det är framför allt FN och dess underorgan som är verksamma. Där är UNESCO (United Nations Educational Scientific and Cultural Organization) som i kampen mot analfabetism upprättar seminarier, skolor, bibliotek och vetenskapliga institutioner. Dess mål är att främja undervisning, vetenskap och kultur. FAO (Food and Agriculture Organization) verkar för jordbrukets rationella skötsel samt koncentrerar sitt arbete på växt- och djursjukdomarnas utrotande. WHO (World Health Organization) bidrar genom forskning och distribution av läkemedel samt upprättande av moderna sjukhus m. m. ILO (International Labour Organization) har haft till uppgift att biträda vid utarbetningen av arbetslagstiftning och därmed sammanhängande sociala välfärdsanordningar samt medverka vid uppbyggandet av facklig organisation. Tillsammans med ICAO (International Civil Aviation Organization) utgör dessa organisationer TAB eller Technical Assistance Board. TAB utgör samarbetsorgan samt verkställande institution. International Bank for Reconstruction and Development samt International Monetary Fund är likaså nära anslutna i syfte att ekonomiskt understödja hjälparbetet.

Drygt 20 miljoner dollar har i år ställts till förfogande. Hjälpen avser i första hand rådgivning och utrednings-, organisations- och uppbyggnadsarbete som utföres av fackutbildade specialister. I andra hand kommer utbildning av infödda experter, vilket sker genom stipendier för studier i Europa och Amerika eller genom upprättande av institut och seminarier. Åtgärder vidtagas dessutom i syfte att uppmuntra, utveckla och sprida den tekniska och vetenskapliga forskningens resultat.

Det finns dessutom andra lokala planeringar för utveckling av efterblivna länder. Det brittiska samväldet har sålunda utarbetat en sexårsplan, den s. k. Colomboplanen, för vilkens verkställande Storbritannien frigivit 300 miljoner pund, som sydasiatiska stater haft inestående i London. Utom ramen för FN-hjälpen framlade president Truman i januari 1949 för kongressen ett vittgående hjälpprogram. För 1952 har i enlighet härmed anslagits 50 miljoner dollar. Bland andra lokala organisationer kan nämnas The Commission for Technical Assistance South of the Sahara, The South Pacific Commission m. fl.

Behovet är dock stort. Hjälpen är blott en droppe i havet, men

den är också endast avsedd att vara hjälp till självhjälp. Det blir på de enskilda länderna det i sista hand beror hur resultatet skall bli. FN har ställt upp vissa grundprinciper för att trygga ländernas integritet. Hjälpen får sålunda ej vara ett medel till utländsk politik eller ekonomisk inblandning. Den skall kunna åtnjutas utan hänsyn till politisk regim samt endast på vederbörande lands egen begäran.

Möjligheterna att genomföra en uppräckning av de underutvecklade ländernas näringsliv har delvis framskyttat. Jordbrukets resurser är begränsade, men genom att utnyttja dem som finnas kan dock dess standard avsevärt höjas. Det primära kravet är därvidlag framför allt hänsyn till jordförstöringen. Risodling i förening med irrigation ger det bästa utbytet i den mån vattenreserverna räcker till. En lämplig form av plantagedrift är den s. k. trädkulturen enligt korridorsystemet. Den torde vara den odlingsform som mest liknar den vilda skogen och har därför de flesta av dennas jordbevarande egenskaper. Gummiplantagernas historia visar att det tagit lång tid och kostat många bittra erfarenheter, innan européerna upptäckt den tropiska naturens krav och anpassat sig därefter.

Jordbrukets höjande är emellertid blott en sida av tropikernas ekonomiska problem. En annan utgör det faktum att en alltför stor del av befolkningen är sysselsatt inom jordbruket. Lösningen av detta problem består i att överföra arbetskraftsöverskottet inom jordbruket till den industri som visserligen ännu ej finnes, men för vilken betingelser finnes. Överskottet kan även finna sysselsättning genom nykolonisation av glesbefolkade områden, som sålunda bli produktiva. Det torde i stort sett vara på dessa linjer ett hjälparbete måste inriktas, om strävandena att höja dessa länders standard skall krönas med framgång.